

Justitiedepartementet
Enheten för domstols- och åklagarfrågor

Ju2022/01563

REMISSYTTRANDE FRÅN ECPAT SVERIGE

ECPAT Sverige (nedan ECPAT) är en barnrättsorganisation som arbetar mot alla former av sexuell exploatering av barn. ECPAT har beretts tillfälle att yttra sig över betänkandet Utökade möjligheter att använda hemliga tvångsmedel (SOU 2022:19) och vill utifrån sitt uppdrag lämna följande yttrande.

Sammanfattning

Sexualbrott mot barn är en allvarlig form av brottslighet som har långtgående konsekvenser för barns hälsa och utveckling. Det är av största vikt att brottsbekämpande myndigheter har tillgång till de verktyg som krävs för att förebygga, utreda och beivra denna typ av brott. Den teknologiska utvecklingen har möjliggjort nya sätt att begå sexualbrott mot barn på men också nya sätt att bekämpa denna brottslighet. Mot bakgrund av detta har ECPAT gjort följande ställningstaganden.

ECPAT:

- tillstyrker utredningens förslag om införande av nya straffvärdeventiler vid flerfaldig brottslighet (6.14).
- tillstyrker utredningens förslag om anpassning av bestämmelserna om hemlig övervakning av elektronisk kommunikation (6.15).
- tillstyrker utredningens förslag om att utvidga brottskatalogen vad gäller sexualbrott mot barn, barnpornografibrott som inte är ringa och grovt barnpornografibrott och har inga invändningar vad gäller förslaget om utvidgad brottskatalog och angränsande frågor i övrigt (kap 7).
- delar utredningens bedömning vad gäller den fortsatta tillåtligheten av hemlig övervakning av elektronisk kommunikation samt hemlig dataavläsning avseende målsäganden (kap 8).
- tillstyrker utredningens förslag om nya möjligheter att utreda vem som skäligen kan misstänkas för brott (kap 9).
- tillstyrker utredningens förslag om att hemlig rumsavlyssning och hemlig kameraövervakning ska kunna knytas till en person (kap 10).
- har inga invändningar mot utredningens förslag i kap 11–13.
- delar utredningens bedömningar vad gäller förslagets förhållande till skyddet för den personliga integriteten (kap 14).
- har inga synpunkter på utredningens förslag i övrigt.

Om betänkandet i allmänhet och om skyddet för den personliga integriteten

Varje inskränkning från det allmänna av den enskildes rätt till respekt för privatlivet och skydd för den personliga integriteten måste naturligtvis ha stöd i rättsordningen. Det behövs goda och tungt vägande skäl för en sådan förändring av lagstiftningen som möjliggör utökade möjligheter att inskränka rätten till respekt för privatlivet och skyddet för den personliga integriteten.

ECPAT Sverige
Sankt Göransgatan 66
112 33 Stockholm

08-59 89 20 00
info@ecpat.se
www.ecpat.se

Utredningen har på ett förtjänstfullt sätt motiverat behovet av de förslag utredningen gett. ECPAT vill understryka behovet av utökade möjligheter att använda hemliga tvångsmedel när det kommer till sexualbrott mot barn, särskilt när brotten har begåtts på nätet. Det är alldeles för många förövare som inte identifieras eller där bevisningen mot en misstänkt gärningsperson inte räcker för en fällande dom, och där användningen av hemliga tvångsmedel hade kunnat säkra bevis. Det är angeläget att det finns en tilltro till att brottsbekämpande myndigheter kommer kunna utreda det som brottsoffret anmäler eller som annars kommit till myndigheternas kännedom, annars urholkas förtroendet för rättsväsendet.

Rätten till skydd för privatlivet och den personliga integriteten är fundamentala och viktiga rättigheter i ett demokratiskt samhälle. Enligt ECPAT har utredningen, väl förankrat i internationell och nationell rätt, gjort rimliga avvägningar och utformat förslagen på ett sådant sätt att de är proportionerliga, rättsenliga och tillgodoser grundläggande rättssäkerhetskrav. Precis som utredningen lyfter fram får inte heller den kränkning av respekten för privatlivet och skyddet för den personliga integriteten som att bli utsatt för ett brott är glömmas bort när dessa rättigheter behandlas. Statens positiva förpliktelser att se till att ingen annan kränker den enskildes rätt aktualiseras här. När det kommer till sexualbrott mot barn utgör de omfattande kränkningar av barnets privatliv och personliga integritet. I dag är det inte ovanligt att de sexuella övergreppen dokumenteras och sprids till andra varpå kränkningen upprepas gång på gång. I ECPAT:s rapport ”Allt som inte är ett ja är ett nej” (2021) framgår hur även straffvärdemässigt lindriga brott innebär stora integritetskränkningar och för med sig långtgående konsekvenser för barnens hälsa och välmående. Även Canadian Centre for Child Protection har visat hur respekten för privatlivet gång på gång kränks långt in i vuxen ålder när det kommer till övergreppsmaterial som spridits bortom barnets kontroll (Canadian Centre for Child Protection, ”International Survivor’s Survey”, 2017). Vi vill med det nu anförda betona vikten av att staten lever upp till sina positiva förpliktelser gentemot barnen att skydda dem från intrång i och kränkningar av deras privatliv som begås av någon annan och om sådana kränkningar skett identifiera och lagföra förövaren.

ECPAT vill i sammanhanget också lyfta frågan om användningen av hemliga tvångsmedel riktat mot barn som misstänks för brott. I gällande rätt finns ingen uttalad särreglering vad gäller straffmyndiga barn och användningen av hemliga tvångsmedel och det har inte heller behandlats av utredningen. Det är angeläget att barns rättigheter och unika förutsättningar och behov beaktas särskilt vid beslut om hemliga tvångsmedel riktat mot barnet eller någon till barnet närstående. Ett barn som är misstänkt för brott är fortfarande ett barn och ECPAT noterar med oro den rättsliga utvecklingen i Sverige vad gäller barn som begår brott.

Nya straffvärdeventiler vid flerfaldig brottslighet

ECPAT tillstyrker utredningens förslag. Upprepad brottslighet där vart och ett av brotten har ett relativt lågt straffvärde kan fortfarande innebära allvarliga konsekvenser för brottsoffret och där det, till exempel vid fall av sexualbrott mot barn, därför är motiverat att kunna använda sig av hemliga tvångsmedel i enlighet med vad utredningen föreslår. När det kommer till sexualbrott mot barn som begås på nätet är det inte ovanligt att förövaren utsätter barnet under lång tid för i och för sig mindre allvarliga sexualbrott samtidigt som hen också utsätter många andra barn. Ofta är förövaren någon barnet känner och därmed är det inte svårt att identifiera en skäligen misstänkt att rikta hemliga tvångsmedel mot. Ur barnets perspektiv kan det också framstå som märkligt att upprepade kränkningar som pågått systematiskt under lång tid och

som tillsammans har ett högt straffvärde inte skulle kunna bli föremål för hemliga tvångsmedel därför att det rör sig om flera brott (jmf att utredningen lyfter upp samhällsperspektivet på s 159).

En utvidgad brottskatalog

ECPAT tillstyrker eller har inga invändningar mot utredningens förslag om en utvidgad brottskatalog vad gäller hemlig avlyssning av elektronisk kommunikation och hemlig dataavläsning avseende de uppgifter som anges i förslaget. Den bevisning som kan erhållas genom dessa hemliga tvångsmedel är ofta av avgörande betydelse vid förundersökningar om sexualbrott mot barn som begås på nätet. Det är därför med glädje ECPAT ser hur utredningen föreslår att så många olika sexualbrott mot barn, som dessvärre är vardag för många barn på nätet, ska ingå i den utvidgade brottskatalogen. Som utredningen lyfter fram är det vanligt att i samband med utredning av ett sexualbrott mot barn uppdragas flera andra sexualbrott mot barn, det är därför angeläget att brottsbekämpande myndigheter har tillgång till dessa hemliga tvångsmedel vid denna typ av brottslighet, för att kunna upptäcka den och avbryta pågående brottslighet. Det är därför också av central betydelse att den hemliga övervakningen av elektronisk kommunikation ska kunna ske i realtid. Vad gäller barnpornografibrott som inte är ringa och grovt barnpornografibrott instämmer ECPAT med utredningen i att efterfrågan på övergreppsmaterial i sig bidrar till ytterligare övergrepp mot barn (s 201). Den totala omfattningen av mängden övergreppsmaterial som delas och sprids vet vi inte, mörkertalet är stort. National Center for Missing and Exploited Children (NCMEC) i USA mottog förra året (2021) tips om totalt 85 miljoner filer (bilder och filmer) med övergreppsmaterial på barn (NCMEC, <https://www.missingkids.org/content/ncmec/en/ourwork/impact.html>, hämtat 2022-08-30). Alla verktyg som kan användas för att hitta och lagföra förövare behövs för att komma till rätta med denna globala och organiserade brottslighet.

Hemlig övervakning av elektronisk kommunikation samt hemlig dataavläsning avseende målsäganden

ECPAT tillstyrker utredningens förslag om hemliga tvångsmedel avseende målsägandens tillåtlighet. Vi delar utredningens ståndpunkt att det är principiellt tveksamt att i praktiken låta målsäganden avgöra om ett allvarligt brott ska utredas eller inte (genom att vägra samarbeta med brottsbekämpande myndigheter). Det är därför befogat att även fortsättningsvis kunna använda hemliga tvångsmedel mot målsäganden. ECPAT vill i sammanhanget dock lyfta fram betydelsen av respekt för målsägandens integritet och privatliv och att barn här har samma rätt som vuxna.

Nya möjligheter att utreda vem som skäligen kan misstänkas för brott

ECPAT tillstyrker utredningens förslag om nya möjligheter att utreda vem som skäligen kan misstänkas för brott. Vid sexualbrott mot barn är förövaren ofta någon barnet känner. I de fall då förövaren inte är känd behövs det bättre möjligheter för brottsbekämpande myndigheter att identifiera förövaren. ECPAT delar den lägesbild utredningen tecknar när det kommer till sexualbrott mot barn som begås på nätet och behovet av hemliga tvångsmedel för att kunna utreda vem som skäligen kan misstänkas för brott (s 265 f). Genom vår årliga enkätundersökning och våra kontakter med barn i vår stödlinje Ditt ECPAT ser vi att behovet är stort och att barns utsatthet på nätet är stor. Det är därför också välkommet att inkludera de brott som tidigare i betänkandet föreslagits ingå i den utvidgade brottskatalogen i en kompletterande brottskatalog när skälig misstänkt saknas.

Föredragande i ärendet har varit barnrättsjuristen Susanna Eriksson.

Stockholm den 12 september 2022

För ECPAT Sverige,

Anna Karin Hildingson Boqvist
Generalsekreterare